

ARVAMUS

Looduse õpperada Keslinna lasteaias

Keskkonnasõbraliku hoiaku ja eluviisi kujundamine algab koolieelses eas. Väärtushinnangud, mis siis omandatakse, jäävad aastateks. Väikelaps omandab kõige paremini teadmisi ja kogemusi vahetus kontaktis vaadeldava loodusobjektiga.

Keslinna lasteaias on head võimalused lastele loodusharidust anda, sest asukoht linna keskel võimaldab jalgsimatku metsa, parki ja veekogude äärde. Meil on olemas ka liigirikas õueala, sest enne lasteaiarajamist laius siin viljapuuaed. Lisaväärtuse annab ka aiandusest ja loodusest innustunud lasteaiapersonal, kes võtab huviga osa väljapakutud koolitustest.

Viljakasse pinda sattunud seeme on tärnanud - õpetajate huvi ja teadmiste pinnal arenes 2005. aastal mõte rajada lasteaias õuealale looduse õpperada. Initsiaatoriks oli õpetaja Helle Uibu, kes kandis kaardile kõik territooriumil kasvavad puud, põõsad, hekid ja lillepeenrad. Ühiselt valiti vaatlusalused objektid. Selleks, et neid märgistada, viia läbi vaatlusi ja katsetusi, oli tarvis leida ressursse. Koostatud projekti kaudu „Esimesed sammud looduses“ sai lasteaias uusi õppevahendeid, raamatuid, õppetstarbelisi istikuid (enelas, elupuu) ja puudele puudust nimetahvlid.

2006. aastal lisandusid loodusõpetuslike objektidena tuulelipp KÜ Kujunduse poolt ja ilmakaarte kivi. Juhataja Malle Elmik meisterdas õuealaga seotud legendiga Völusisalikku.

2006.-07. aasta ebasoodsad talveolud mõjusid halvasti mitmetele puudele. Rivist läksid välja siseõue kaunis jõulukuusk ja kauapüsinud kreegipuud. Lasteaiasõpetajad istutasid istikuid järgmise projekti raames uuesti samale kohale juba sama aasta kevadel. Sügisel lisandusid koolieelikute käe läbi meie okkaliste perre 2005. aasta lõpetajate istutatud kadaka kõrvale veel teistsugune kadakavorm.

Õueala arendust on koordineerinud looduse ja keskkonna töörühm eesotsas Maarika Karsiga. Koostöös vanematega on hoogtööpäevakutel turvalisuse eesmärgil juuritid välja ülekasvanud kuusehekk, maha saetud kuivanud ja katkised puud ning kelgumäele ette jäänud õunapuu. Tehti üleskutse koguda taimi floksipeenra tarvis. Haljastuse parendamiseks istutati 2007. aastal mitmeid põõsaste väikevorme ning ronitaimi. Peenardele on omakasvatatud taimed toonud igal aastal meie juhataja.

Käesoleval aastal kerkis esile mõte vahetada sildid kaas-aegsemate ja informatiivsemate vastu. Töörühma heakskiidul plaaniti sildile kanda puu või põõsa nimi, leht ja vilj. Kevadest sügiseni sai jäädvustatud just meie õuealal kasvavaid objekte, et pilt sildil oleks tõetruu. Suurepärane fotografitööga sai hakkama vastutulelik lapsevanem Aile Rikka. Kena kujunduse ja ilmastikukindla materjali eest kandis hoolt Ülle Erdfeld KÜ Kujundusest. Kokku 25 teabesildi maksumuse rahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus projektis „Keslinna lasteaias õpperada kui õuesõppe vahend“. TÜ Türi kolledži poolt korraldatud lasteaiasõpetajate keskkonnakoolituse praktikumpäev toimus meie õpperajal, mil sai üle vaadatud ja täpsustatud õiged nimetused. Nii on endiste sildide „kastan“ asemel nüüd „hobukastan“ ja jasmiiini asemel „ebajasmiiin“.

Looduse õpperaja väärtusi on mitmeid: lapsed õpivad vaatlema tuule suunda tuulelipu järgi; saavad teada ilmakaarte suunad nii tuulelipu kui ka ilmakaarte kivi pealt; tunnevad puude-põõsaste kuju, lehti, vilju ja õisi. Päikese päevatee ja aastaaegade vaheldumise jälgimine meie õuealal aitab igati kaasa laste looduse ringkäigu ja erinevuste tajumisele.

Keslinna lasteaias peab oluliseks lapsi igakülgsest arendava keskkonna loomist ja tegutseb jõudumööda selles suunas. Looduse õpperada, mille tundmaõppimist abistavad uurimisvahendid ja loodusraamatud, on üks valdkond meie tegevuses, mis vajab pidevalt hoolt ja täiendamist.

SIIRI POOPUU

Juhataja asetäitja õppe- ja kasvatusalal

Päikesekarude rühma koolieelikud õpperaja sildide aväritusel.

Erakogu

Tulevik on meie endi kätes !

AIVO PRÜSSEL

Türi linna elanik aastast 1979

Vähem kui aasta pärast toimuvad kohalike omavalitsuste volikogude valimised. Türi vald saab uue esindusorgani, mille liikmed võtavad endale kohustuse korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla elanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla arengu iseärasusi. Vähemalt nii on kirjas seaduses. Kas me aga teame, mida tegelikult tahame? Türi valla arengukavas on küll sõnastatud arengu eesmärgid ning näidatud võimalused nende eesmärkide elluviimiseks, kuid julgen väita, et laiemat diskussiooni valla arengu ja meie igapäevase elu korraldamise teemadel pole toimunud. Mida kiiremini me suudame reageerida ühiskonnas toimuvatele muutustele, seda paremini me elame. Süvenev majanduslangus ainult kinnitab muudatuste vajalikkust.

Oleme eelisulokorras võrreldes teiste omavalitsustega. Meil on oma ajaleht, mida võiks aktiivsemalt kasutada erinevate seisukohtade tutvustamiseks ning probleemide lahendamise otsimiseks. Kontserdiarvustusi on ajalehes küll hea lugeda, kuid tahaks midagi enam. Ilmselt on ideede puudus nii riigikogu kui vallavolikogu liikmetel. Kui mõelda viimasele vallavolikogu koosolekule, siis tundub, et mõni vallavolikogu liige peale lauskriitika tegemise rohkemaks võimeline ei olegi. Samas unustatakse, et rahva mandaat eeldaks enamasti. Senisest oluliselt aktiivsemad peaks olema vallas tegutsevad erakonnad. Kui oma seisukohti ei suudeta arusaadavaks teha, siis pole nende esindajate poolt valimistel mõtet ka hääletada.

Toon järgnevalt mõned teemad, mida minu hinnangul võiks lehes käsitleda. Seni on kujunenud arusaam, et riigis toimuvad ja kohalike volikogude valimisi tuleb vaadata lahus. Tegelikult see ei tohiks nii olla. Meil on demokraatlik ühiskond ning kõiki otsuseid, mida riigi tasandil tehakse, saavad siin tegutsevate erakondade esindajad otseselt mõjutada. Mul on kahju, et igasugustest põhimõtetest on ammu loobutud, vahendeid valimata on seatud eesmärgiks valijate häälte püüdmine. Tuletame meelde, mida kõike meie käesoleva aasta riigieelarve koostamise ajal lubati. Ilusamast elust ei os-

ha päritolu kohta kohale ei jõudnud. Kas mänguväljaku parendamine või kroonlühtri soetamine on ikka sellised kulud, milleks üks Euroopa Liidu riik peab lisaeelarve vastu võtma, või on tegemist kuludega, mille üle otsustamine peaks jääma valla esindusorganile?

Türi vald sai raha ka eelmisest riigi lisaeelarvest. Tehi seda aga sootuks teisiti kui viimasel korral. Jaanus Marandi lihtsalt helistas ja andis teada, et temal on võimalus jagada 2,8 miljonit krooni ning tahtis teada, milline on valla jaoks kõige olulisem objekt, mida toetada. Kuna vallavolikogu oli kinnitanud järgmiste aastate prioriteediks muusikakooli ehitamise ja kultuurimaja olemasoleva hoone rekonstrueerimise, siis nii jäigi. Tegelikult oli kultuurimaja rekonstrueerimine üks olulisematest Isamaaliidu valimislabadustest, kuid raha ehituse toetamiseks lisaeelarvest millegipärast eriti ei jagunud. Uute toetajate leidmist peeti olulisemaks.

Viimasel ajal on palju kõneainet pakkunud ümberkorraldused valla haridusel. Ilma igasuguste uuringute ja ülevaadete koostamiseta peaks kõigile olema selge, et viimase kümne aasta jooksul toimunud muutusi silmas pidades on ümberkorraldused möödapääsmatud. Ma ei saa aru Isamaaliidu liikmete kriitikat, mis on suunatud vallavalitsuse aadressile. Isamaaliidu liikmetel ja nende toetajatel soovitatakse lugeda kohaliku omavalitsuse korralduse seadust - valla jaoks nii oluliste otsuste tegemine on volikogu ainupädevuses. Kahjuks ei ole õnnestunud kuulda ühestki Isamaaliidu ettepanekust.

Rahvalehe lugejatele tuletan meelde, et vallavolikogu 23 liikmest 10 kuuluvad Isamaaliitu, kõik vallavolikogu liikmed vastutavad võrdselt oma valijate ees. Riigi tasandil toimuvad poliitilised mängud võiks sinna jäädagi, kas peame oma elu Türi vallas sellise poliitika harrastamisega ära rikkuma? Informatsioonipuudust ei tohiks olla üheski koolis. Vaadake koolide hoolekogude koosseisu - erakondade ja vallavolikogu liikmeid võib kohata koolis üpris sageli. Kogukond on väike, inimesed üksteist tunnevad ning valla elu puudutavad teemad on aruteluks ka muudel kokkusaamistel. Ei saa ainult aru, miks tegelikult olukorda ning muudatuste vajalikkust inimestele ei selgitata. Või tahetakse meelega olukord segasemaks ajada?

Poliitika, poliitika, poliitika... Annaks jumal valijatele tarkust, et hääletada nende kandidaatide poolt, kes seavad esikohale valijate, mitte iseenda ja erakonna huvid. Tänapäev poliitika võib erakonnale küll valimistel mõne hääle juurde anda, kuid kas see teeb neid ka õnnelikuks? Võtke aeg maha, mõelge elu põhiväärtustest ja eetilistest tõekspidamistest peale. Süveneva majanduslanguse taustal jääb järgmise aasta algusest toimuv õpetajate palgatõus paljudele arusaamatuks. Inimesi koondatakse massiliselt, ei ole kuulnud ühestki ettevõttest, kes tõstaks palka.

Vaatamata kärbetele on riigieelarve 3-10 miljardi krooniga miinuses. Riik on teadlik, et omavalitsuste tulud järgmisel aastal vähenevad ning neil puudub võimalus oma töötajate palga suurendamiseks. Kõrgharidusega töötajad peavadki olema hästi tasustatud, kuid täna on koolis olulisemaid probleeme. Pigem häirib väga suur erinevus õpetajate ja teiste kooli töötajate palkade vahel, mis ulatub kohati 2,5 kordseks. Vaevast saab seda pidada normaalseks ühes Euroopa Liitu kuuluvas riigis.

Omaette käsitlemist väärriks kultuurivaldkonnas toimuv. Õigemini tuleks selgeks vaielda, milline peab olema inimeste omaosalus kultuuri tarbimisel. Vald kulutab miljoneid kroone kultuuriasutuste ülalpidamiseks ja kultuuriürituste korraldamiseks. Inimeste omaosalus on olematu, tasulised huviringid ning aastast pääsmega toimuvad kultuuriüritused võime ühe kae sõrmedel üles lugeda. Me tulime ühiskonnast, mis liikus sellise elukorralduse poole, kus pidi kõik saama tasuta. Selleaegsed ideoloogid pööraks ilmselt hauas ringi, teades, et nende eesmärgid on Türi vallas juba peaaegu saavutatud.

Tegelikult on kõik ainult valikute küsimus. Tulu, mida jagada, saab olema järjest vähem. 25%-lisest tulumaksu enamlaekumisest ei tasu enam unistada. Kriitiliselt tuleb üle vaadata kõikide eluvaldkondade tegevus. Alustama peab kohe. Ümberkorralduste tegemist ei saa lükata edasi, tagajärjed võivad olla pöördumatud. Kõike seda arvestades oleks mõistlik kasutada Türi Rahvalehte erinevate seisukohtade tutvustamiseks ning probleemidele lahenduste leidmiseks, siis on kõigil vallaelanikel võimalus aruteluks kaasa lüüa.